

Nieuwsgierigheid , gedrevenheid en volharding: was getekend, Jan Benthem.

Op donderdag 2 september vond de kick-off plaats van het Architectuurcafé in Kunstlinie, Almere. Dé locatie waar architectuurliefhebbers, van professionals tot liefhebbers, geïnspireerd en uitgedaagd worden mee te denken en te praten over ontwikkelingen in het vak. De carrière van Jan Benthem begon in Almere, waar hij in 1983 zijn huis Hard Glas realiseerde op De Fantasie. Achtentwintig gasten zaten op het puntje van hun stoel.

De wooncarrière van Benthem begon in zijn geboorteplaats Emmeloord, waarna hij ging studeren en wonen in Delft om zich vervolgens met zijn vrouw in de Bijlmer te vestigen. Hij won de prijsvraag 'Ongewoon wonen' waar het jonge bureau BNTHMCRWL¹ een ontwerp voor had ingediend. In een nog leeg Almere werd de bouwplaats geplaagd door vandalisme, waarop hij besloot als nachtwacht in het huis in aanbouw te gaan slapen om erger te voorkomen. Zo groeide het ultramoderne huis als een groene huls om hem heen. Het woon-werkverkeer luidde na 28 jaar het vertrek uit Almere in, waarna een drijvend huis in IJburg, tevens testlab voor beplating, zijn nieuwe woonplek werd. Maar niet voordat Fransje en Roy zich geïnteresseerd hadden om zowel de zorg voor Hard Glas als voor de vijf katten op zich te nemen.

Al fietsend ontdekte hij in de binnenstad een 17^e-eeuws pareltje, een klein pakhuis, waar hij na stevige restauratie niet meer zonder kon. Zijn ziel en zaligheid stak hij erin; hier wilde hij wonen. En gek genoeg is ook dat oude Amsterdamse huisje een doos met glas aan beide zijden, dus heel functioneel, net als Hard Glas. Rust en natuur vond hij in 2020 in zijn vakantiehuis; een oud boerderijtje in Gaasterland, waar in lijn met de traditie een grote (woon)schuur bijgebouwd werd naar ontwerp van J.O.N.G. architecten. Samen wonnen zijn de Friese architectuurprijs voor ontwerp en opdrachtgeverschap.² Of het de angst voor typecasting was of de wens om publieke gebouwen te gaan ontwerpen blijft ongewis; feit is dat hij nooit meer een particulier woonhuis heeft ontworpen. Voor NWR BouwRAI ontwierp hij een blok sociale woningbouw in Filmwijk (1990-1992) waarna het Alnovum (1996-2001) volgde. Het Douane-emplacement in De Lutte (1980-1985) dankt zijn kleur aan Hard Glas. In zijn huis op IJburg en het vakantiehuis komt groen (RAL 6018) terug in de keuken.

Een fietsenstalling op Schiphol

Veertig jaar werkte BenthemCrowel Architects aan Schiphol, het megaproject dat begon met een... fietsenstalling!³ Op de vraag of hij de opgave voor de verdubbeling van de luchthaven wilde uitvoeren antwoordde de toen 38-jarige Benthem: "Maar ik weet niks van luchthavens". Dat de directie reageerde dat zij dat wél wist, schetst volgens hem een ideale werksituatie. Wederzijdse kennis en respect, maar vooral persoonlijke betrokkenheid leidden tot succes. Hoe belangrijk deze verstandhouding is blijkt als hij onthult dat hij de wensen van een commercieel manager op zeker moment niet kon en wilde uitvoeren. Deze eiste dat de route van de passagiers naar de gate dwars door de winkels zou moeten voeren, iets waar hij faliekant tegen was, waardoor hij na 26 jaar zijn ontslag indiende. De directie van Schiphol draaide de beslissing terug, waardoor de klus, waar hij tegenwoordig door de klimaatverandering wel bedenkingen bij heeft, toch geklaard kon worden. De blik van de architecten mag volgens Benthem überhaupt wel meer gericht worden op circulair bouwen, het behoud van biodiversiteit en aandacht voor de rol van wetenschap en cultuur.

¹ [Benthem Crowel - Beyondarchitecture](#)

² [Twee winnaars Vredeman de Vriesprijs voor architectuur - Keunstwurk](#)

³ Mede dankzij de voordracht van toenmalig Rijksbouwmeester Wim Quist.

Trots is hij ook op het busstation Amsterdam Centraal, waar hij de verguisde en verloederde achterkant transformeerde tot voorkant door licht en lucht te geven aan de verkeersstromen, door ze op verschillende niveaus te plaatsen. Deze 'vluchtigheid' en doorlaatbaarheid blijkt in veel van de ontwerpen voor te komen, zelfs aan het opgetilde Hard Glas. Het oplossen van een logistieke puzzel, waar mensen, fietsen en treinen de ruimte krijgen, van Schiphol tot station, van noord naar zuid (metro) is kenmerkend. Boeiend is het verhaal van de knalrode letters die hij als herinnering uit zijn jeugd op de nieuwe overkapping laat zetten; een knipoog naar de BLOM van der AA verzekeringen, de reclame van vroeger op de kopse kant van het station.

Lezen:

Nescio (1882–1961), het natuurdagboek.
Lieneke Frerichs, Nescio. Leven en werk van J.H.F. Grönloh.

Zien:

Stadscentrum Almere van Rem Koolhaas.
Nederland en de rest van de wereld: wees nieuwsgierig.

Ideale dag:

Fietsen van Almere naar Lelystad, vliegen naar de Maasvlakte, zwemmen in zee, terugvliegen naar Lelystad, terugfietsen naar Almere.
Knutselen aan gestroomlijnde voertuigen in eigen garage. Boeren, oogsten (gelukkig doet de buurman dat!)

Sterke vrouw:

Als je carrière zo veel van je vraagt en je zo veel van huis bent is, de kracht van een vrouw een onmisbare steun, vooral als lijf thuis is, maar je hoofd nog 'op werk is'.

Jong talent:

De nieuwe lichting op het kantoor

Odette Breijinck
3 september 2021